

Tartu Linnavolikogu

13.10.2022 nr 1-5/18016

Vastus arupärimisele Raadil toimunud väljakaevamistöõde kohta

Tartu Linnavolikogu liige Silver Kuusik esitas 15.09.2022 linnavalitsusele arupärimise Tartus Raadi pargis 12.09.2022 alanud seal paiknevasse sõjahauda maetud isikute ekshumeerimise ja ümbermatmise kohta.

Arupärimise esitaja tõdeb, et kuigi tegemist on olulise sündmusega, mis puudutab väga suurt osa tartlastest, teadsid tööde ajalist algust vähesed. Silver Kuusik heidab arupärimises ette, et nii ulatusliku ja mahuka aga ka poliitiliselt tundliku otsuse vastuvõtmisest ei olnud teavitatud Tartu Linnavolikogu liikmeid või siis vähemalt linnavolikogu fraktsioonide juhte.

Arupärimises esitatud küsimustele vastamiseks tuleb esmalt minna ajas veidi tagasi.

Käesoleva aasta 9. mail saatsin koos linnavolikogu esimehe Tõnis Lukasega Kaitseministeeriumi juures tegutsevale sõjahaudade komisjonile, kaitseministrile ja kultuuriministrile ettepaneku Tartu linnas Raadi pargis asuvasse II maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishauda maetud säilmete ümber matmiseks ja hauamonumendi teisaldamiseks.

Lähtusime sellise ettepaneku tegemisel sõjahaudade kaitse seaduses sätestatud põhimõttest, et maetud säilmed kuuluvad ümbermatmisele, kui sõjahaud asub ebasobivas kohas. Sõjahauale ebasobivaks kohaks on seaduse kohaselt eelkõige pargid, muud haljasalad ja hooned tiheasustusaladel väljaspool kalmistuid, samuti kohad, kus toimuvad massiüritused või asuvad haudadega mitteseotud rajatised, ning muud kohad, mis ei võimalda sõjahaua väarikat kohtlemist.

Sõjahaudade kaitse seadus näeb ette, et sõjahaua asukoha ebasobivuse määrab sõjahaudade komisjon. Valdkonna eest vastutav minister (kaitseminister) otsustab sõjahaudade komisjoni ettepanekul, kas ja millised säilmed ümber maetakse.

Sõjahaudade komisjon tunnistas oma 26.07.2022 koosolekul Raadi sõjahaua ebasobivas kohas olevaks ja tegi kaitseministrile ettepaneku nimetatud sõjahauda maetud säilmete ümbermatmiseks.

Kaitseministri 15.08.2022 käskkirjaga otsustati kokku kuueteistkümnest sõjahauast (sh Tartus Raadi pargis paiknevast sõjahauast) säilmete ümbermatmine. Säilmete ekshumeerimise ja ümbermatmise korraldamine tehti käskkirjaga ülesandeks Eesti Sõjamuuseumi - kindral Laidoneri muuseumi direktorile. Käskkiri nägi lisaks ette, et säilmed tuli ümber matta vastavate kohalike omavalitsustega kokkulepitud kalmistutele.

Kõiki eelnimetatud tegevused ja otsused olid minu hinnangul üldteada, nendega seonduvat kajastati laialdaselt ka meedias. Üldteada oli ka Vabariigi Valitsuse suvine otsus, et punamonumendid peaksid Eesti avalikust ruumist kaduma. Seepärast ei saanud kellegi jaoks tulla üllatusena, et selliseid otsuseid praktikas päriselt ka realiseerima hakati.

Nagu ma eespool korra juba selgitasin, tegi otsuse Raadi parki maetud isikute säilmete ümber matmiseks kaitseminister ja säilmete ekshumeerimise ning ümbermatmise protsessi juhtis Eesti Sõjamuuseum. Tartu Linnavalitsuse esindajad olid protsessi kaasatud kahel põhjusel. Esiteks, meiega koostöös lepitati kokku kalmistu, kuhu säilmed ümber maetakse. Teiseks, linnavalitsuse esindajad oli protsessi kaasatud ka põhjusel, et Raadi pargis asunud hauamonument - Raadi memoriaal - kuulus Tartu linna omandisse ja selle lammutamisega seotud tegevused tuli seepärast kooskõlastada linnavalitsusega.

Otsuse, avalikustada tööde algus alles 12.09.2022 hommikul, langetasid Sõjamuuseumi, Tartu Linnavalitsuse, Politsei- ja Piirivalveameti ning Kaitsepolitsei ameti, Eesti Rahva Muuseumi ja Riigi Kinnisvara AS-i esindajad ühiselt. Sellise otsuse tingis muuhulgas ohuhinnang, mille kohaselt võis Raadi memoriaali lammutamise ja säilmete välja kaevamisega kaasneda oluline ja vahetu oht avalikule korrale ning kohapeal töid organiseerivate ja teostavate isikute elule, tervisele ning varale. Seepärast lepitati kokku, et tööde alustamisega seotud infot võib eelnevalt jagada vaid otseselt tööde korraldamisega seotud isikutega.

Säilmete ekshumeerimisega seotud tegevusi finantseeris Eesti riik. Tartu linna kanda jäid pargiala aiaga piiramise, kohapealse turvateenuse, hauamonumendi ja seda ümbritsevate betoondetailide lammutamise, säilmete transpordi ja pargiala taastamise kulud. Tartu linna vastavad kulud kogusummas 92 618 eurot kaeti linnavalitsuse reservfondist.

Linnavalitsus kasutas tööde teostamisel mitmeid erinevaid ettevõtteid. Suuremahulisemate tööde teostajateks olid OÜ Timorvara (hauamonumendi ja seda ümbritsevate betoondetailide lammutamine ning pinnase taastetööd (kokku 57 773 eurot)), OÜ Roheline Ruum (haljastuse taastamine (kokku 22 692 eurot) ja AS Forus Security (mehitatud valve teenus (kokku 7 656 eurot)). Tööde teostajad valiti välja senise koostöökogemuse alusel tuginedes riigihangete seaduses sätestatud võimalusele tellida tööde kiireloomulisust ja seejuures sisejulgeoleku tagamise vajadust arvestades konkreetsetelt töövõtjatelt konkureerivaid pakkumisi küsimata.

Raadi pargis paiknenud sõjahauast leiti kokku 238 inimese säilmed. Säilmed maeti Rahumäe kalmistule, kahte eraldiseisvasse hauda. Ühte maeti 167 Lemmatsis hukatud tsiviilisiku säilmed ning teise 71 Tartus ja Tartu ümbruses langenud punaarmeelase säilmed. Matusetseremoonia leidis aset täna, algusega kell 11:00. Matusetseremoonia viidi läbi väarikalt.

Raadi memoriaali pronksosa säilitatakse Tartu Linnamuuseumi hoidlas. Raadi pargiala korrastati Keskkonnaameti soovitude järgi ajaloolise mõisapargi eeskujul. Tulemus sai väga sümpaatne, soovitan kõigil sellega tutvuma minna.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Urmas Klaas
linnapea